

Nyhedsværdi

Normative journalistiske nyhedskriterier

Mogensen, Kirsten

Publication date:
1999

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Mogensen, K. (1999). *Nyhedsværdi: Normative journalistiske nyhedskriterier*. Paper præsenteret ved 14. Nordiske Konference for Medie- og Kommunikationsforskning, Kungälv , Sverige.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Nyhedsværdi : Normative journalistiske nyhedskriterier

Af Kirsten Mogensen ©, RUC. Email: Kmo@ruc.dk
Arbejdsrapport til gruppen: ”Nyhedsformidlingens sociologi og estetik”,
14. Nordiske konference for medie- og kommunikationsforskning, Göteborg, 1999.

I ti år har jeg vejledt journaliststuderende, og jeg har følt et stort behov for begreber, som kunne lette vejledningen. Nye studerende forstår ikke umiddelbart, hvad en nyhed er, og medieforskernes nyhedskriterier¹ er ikke direkte brugbare, når man skal vejlede kommende journalister, for de er ikke normative.

Journaliststuderende er videbegærlige, og de har mødt medieforskernes kritik af pressen i løbet af deres skolegang². De vil kunne se sig selv i spejlet som journalister, og derfor spørger de: Hvorfor pressen altid hænger de rige ud ? Hvorfor pressen opdiger konflikter ? Hvorfor pressen ikke skriver om helt almindelige pæne indvandrere, som ikke laver ballade ? Hvorfor medierne ikke skriver mere om fjerne landes politiske forhold ?

På journalistuddannelserne lærer de studerende nogle nyhedskriterier, som danske journalister har kendt i mange år³, og som derfor præger diskussionerne i redaktionslokaler på aviser, radio og tv⁴, nemlig sensation, aktualitet, væsentlighed, identifikation og konflikt.

Senere, når de skal skrive deres historier, spørger de: Hvad skal der til for, at historien er aktuel ? Hvordan gør jeg historien interessant for læserne ? Er det her en nyhed, når emnet har været behandlet før ? Behøver jeg virkelig have en konflikt ? Har alle ikke forskellig opfattelse af, hvad der er væsentligt ?

De studerendes spørgsmål har tvunget mig til at definere begreberne så præcist, at de kan bruges under en vejledning. Ofte har de studerende et emne, som de gerne vil skrive om. De skal så sammenstykke en historie, som både er aktuel, væsentlig, interessant, overraskende og konfliktfyldt. I de fleste tilfælde kan det lade sig gøre. Det er ikke kunst, men håndværk.

I dette papir vil jeg præsentere en model, **”Lagkagemodellen”**, som beskriver nyhedsværdi som en kombination af de fem nyhedskriterier. De kan være til stede i forskelligt omfang og i varierende

¹ Her tænkes f.eks. på Johan Galtung og Mari Holmboe Ruges klassiske artikel : ”The structure of Foreign News”, Journal of Peace Research, nr. 1, 1965, s. 65-91, Universitetsforlaget, Oslo.

² Et eksempel på en aktuel lærebog målrettet gymnasieelever er Lars hedegaard og Jørgen lerche Nielsen . ”Temaer til tiden 1”, Gyldendals Undervisning, 1997.

³ Se Mogens Meilby: ”Idé og Research”, 1989, s. 16-26, og ”Journalistikkens Grundtrin”, 1996, s. 53-64

⁴ Jeg har selv arbejdet som journalist på bl.a. Morgenavisen Jyllands-Posten, Ekstra Bladet og TV 2 /Fyn.

styrke i den enkelte artikel, og de kan hver for sig udtrykkes på tre niveauer i en typisk journalistiske arbejdsproces, nemlig gennem emnevalg, research og fortælle teknik.⁵

Som led i præsentationen af modellen vil jeg foreslå en definition af begrebet ”**væsentlighed**”, da dette begreb erfaringsmæssigt volder store problemer. Definitionen tager udgangspunkt i fagets rolle i forhold til demokratiet⁶ og tager hensyn til, at såvel medierne som læsere, lyttere og seere er forskellige. Jeg har undervist i denne definition i flere år på journalistuddannelserne i Århus og i Roskilde, og den har vist sig brugbar under diskussioner i klasserne.

Desuden vil jeg i dette papir anvende ordet ”**sensation**” i en bredere betydning, end vi plejer i Danmark. ”Sensation” bruges normalt til at karakterisere noget helt usædvanligt, men det meste journalistik handler jo om forhold, der bare er lidt usædvanlige eller lidt overraskende. Da sensation er et indarbejdet begreb i journalistverdenen, vil jeg bruge dette begreb til at beskrive det usædvanlige eller overraskende. I den forbindelse vil jeg præsentere ”**Spejlmodellen**”. Lige som de øvrige fire kriterier kan ”sensation” have forskellig styrke i forskellige artikler. En begivenhed kan være mere eller mindre opsigtsvækkende.

Jeg mener, at nyhedskriterierne kan udtrykke flg. dimensioner:

Aktualitet relaterer sig til tiden.

Identifikation til læseren, lytteren og seeren.

Væsentlighed til samfundet.

Sensation til det uselvfølgelige.

Konflikt til sagens parter.

Nogle journalister er gode fortællere, som helt automatisk har de fleste af disse kriterier med i deres historier. Det gælder f.eks. en klassisk journalistforfatter som Henrik Cavling, og derfor kan vi stadig glæde os over hans historier mere end 100 år efter, at de blev skrevet. Vedlagt Henrik Cavlings artikler ”Fra Harboøre”, 1893.

Men de fem dimensioner, som nyhedskriterierne udtrykker, er også repræsenteret i helt almindelige nyhedshistorier, som dem vi ser i avisen eller i tv hver dag. Vedlagt en artikel skrevet af journalist Jan Lund, Morgenavisen Jyllands-Posten. Den blev trykt i avisens ”Ehvervs-magasinet” 19. maj 1999 sammen med to større artikler om Kinas samhandel med Europa og USA samt om en mulig optagelse i WTO. Af praktiske grunde har jeg kun medtaget den ene artikel.

Mange journalister har gjort det til en rutine at overveje, hvordan man får ”kød og blod” på en historie eller finder en ”konsekvens ekspert” til en ellers tør historie, fordi de er bevidste om, at en historie skal indeholde identifikation. Ligeledes er det rutine i forbindelse med enhver historie, at journalister finder kilder, som kan repræsentere forskellige synspunkter på en sag. Altså præsenterer de en konflikt.

⁵ Modellen blev første gang præsenteret i mit upublicerede speciale ”Væsentlighed som led i journalistisk nyhedsformidling”, men den er videreudviklet på baggrund af diskussioner med studerende og har ikke tidligere været præsenteret i sin nuværende form.

⁶ Se f.eks. Lars Furhoff: ”Nyhetsværdierens vilkår 1980-04-14”, Stockholm Universitet, 1980. Jørgen Paulsen . Pressens nye grundlov”, Danske Dagblades Forening, 1991. Fred Siebert, Theodore Peterson og Wilbur Schramm : ”Four Theories of the Press”, University of Illinois, 1956. Pamela Shoemaker og Stephen Reese: ”Mediating the Message : Theories of Influences on Mass media Content”, Longman, New York, 1991. Stig Hjarvard: ”Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati”, Medieudvalget, København, 1995.

Ingen journalist med respekt for sig selv vil fortælle en gammel historie uden at tilføje noget nyt, som har relevans for vor tid. Ja selv Bibelens 2000 år gamle ord sættes ind i en aktuell sammenhæng, når de citeres i en journalistisk historie. Sensationer hænger ikke på træerne, men mange medier forsøger alligevel at formidle deres historier som om, de er rene sensationer.

Jeg har en hypotese om, at de artikler eller indslag, som scorer højest på de fem parametre, i journalistisk forstand har den højeste nyhedsværdi, og at det afspejler deres placering i nyhedsmedierne, men hypotesen dokumenteres ikke i dette papir.

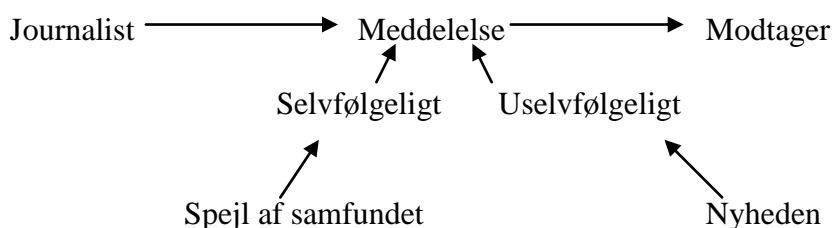
I det følgende vil vi se nærmere på nyhedskriterierne: Hvordan det enkelte kriterium kan forstås, hvorfor det er berettiget ud fra en journalistisk betragtning, og hvordan journalister bevidst kan sikre sig, at det er til stede i en artikel eller et nyhedsindslag.

Sensation

En sensation er noget opsigtsvækkende eller overraskende. Det er ingen nyhed, hvis en hund bider en mand, for det oplever vi så tit. Derimod kan det være en historie værd, hvis manden bider hunden, som journalister plejede at fortælle hinanden. Nu har der i de senere år været eksempler på, at mennesker har bidt hunde, så det vil ikke længere være en sensation i sig selv⁷. Men eksemplet fortæller noget grundlæggende om nyhedsjournalistik.

Nyhedssansen handler bl.a. om at kunne skelne det selvfølgelige fra det uselvølgelige. Det selvfølgelige er samfundet, som det plejede at være. Det uselvølgelige er nyheden. En nyhedshistorie fortæller om det nye i forhold til det kendte. Nyhedsartiklen omtaler derfor både det nye og det kendte. Det forudsætter at journalisten ved, hvad der er kendt for læserne, lytterne eller seerne.

Jeg kalder den flg. model for ”Spejlmodellen”:

Journalisten må kende den verden, som læserne lever i, så han eller hun kan se, hvad der er nyt i dag. Hvad der ikke var kendt i går. En af Henrik Cavlings to sønner, Ole Cavling, var engang chefredaktør på Ekstra Bladet. I 1928 skrev han i en lærebog i journalistik⁸:

”Mangler de den sjette sans – nyhedssansen – bliver De aldrig journalist. Dette særlige talent fås ikke gennem studier, men udelukkende i vuggelage. Man kan udvikle talentet, men erhverve det –

⁷ Mogens Meilby : Journalistikkens Grundtrin, 1996, s. 57. Den gamle definition tillægges redaktør John Bogart, New York Sun, omkring år. 1900.

⁸ Ole Cavling: ”Journalistik”, Gyldendal, 1928.

aldrig. Nyhedssansen er pressemandens adelsmærke, på det kender man ham til hver en tid. Han lever døgnnet rundt i sit blads ånd, tænker sig alt omsat i spalter og overskrifter. Hvad han oplever har kun værdi, såfremt det på samme tid er stof til hans blad. Evig vågen over for alt, altid parat til at forfølge et spor og rede til at støve en hvilken som helst nyhed op, således er den moderne journalist indstillet i kampen for tilværelsen.⁹”

Det er ikke nogen selvfølge, at journalisten faktisk kender sine læsere, lyttere og seeres virkelighed, fordi samfundet består af mange forskellige subkulturer med hver sine traditioner, normer og virkelighedsopfattelse. Men det er et ideal, at journalisten gør det. Og vi vender tilbage til det spørgsmål senere.

Sensation er den dimension ved nyheden, som udtrykker det overraskende, det uselvfølgelige. Jo mere uselvfølgeligt, jo større sensation. En gengivelse af helt almindelige menneskers helt almindelige hverdag er altså ikke nogen sensation. Nyhedshistorier handler om forhold, som bryder med det selvfølgelige.¹⁰

Som de øvrige nyhedskriterier kan også sensation udtrykkes på tre niveauer:

Emne : Historien kan handle om noget, som i sig selv er overraskende. Det kan være en flyvende tallerken, der er landet på Amalienborg, afsløringer af magtmisbrug i centraladministrationen eller gendrivelse af fordomme. Dybdeborende journalistik vil typisk afsløre noget, som er opsigtsvækkende.

Research : Et selvfølgeligt emne kan tilføjes et overraskende element, hvis journalisten vælger kilder, der lever og udtrykker sig ekstremt. F.eks. en juleportage, hvor kilderne er rockere, eneboere og danske hinduer. Eller konsekvenshistorier, hvor fokus er på den værst tænkelige eller den bedst tænkelige konsekvens.

Formidling : Hvis sensationerne ikke lyser ud af emnet, kan journalisten fremhæve det ved hjælp af støtteord som ”usædvanligt”, ”første gang”, ”den eneste”, ”mere end nogensinde” o.s.v. Desuden gennem skarp vinkling, fremhævelse af kontraster, skurke og helte. Store overskrifter med bid.

Aktualitet

Aviserne har traditionelt givet sine læsere et overblik over, hvad der skete i tiden. Når man læser sin avis forventer man at blive opdateret om, hvad der sker i samfundet netop nu. Er der en krig på vej, falder kursen på aktier, hvad er tidens moderetning, hvad handler samfundsdebatten om netop nu ? Hvis avisen ikke har fortalt noget andet, må man forvente, at verden ligner sig selv. Ole Cavling:

”Al moderne journalistik hviler på nyheden. Det er den nøjagtige og hurtige gengivelse af døgnets begivenheder, som betinger pressens succes.”¹¹

⁹ Ole Cavling: ”Journalistik”, Gyldendalske Boghandel, 1928, s. 13

¹⁰ Galtung og Ruges 2. nyhedskriterium lyder i dansk oversættelse : ”Jo større og kraftigere begivenheden er, desdo større chance har den for at blive opdaget”, og 6. kriterium : ”Jo mere uventet meddelelsen er, desdo mere sandsynligt er det, at den bliver opfattet som værd at lytte til.”

¹¹ Ole Cavling, ”Journalistik”, Gyldendalske Boghandel, 1928, s. 15

Aktualitet relaterer sig til tiden. Den gode journalistiske historie skal på en eller anden vis tilføre læseren, lytteren eller seeren noget, som har betydning for nutiden.

En stor del af de journalistiske historier i aviser, radio og tv handler om begivenheder, som lige har fundet sted. Det kan være, at kommunalbestyrelsen har bevilget penge til et særligt formål, at Folketinget har vedtaget en ny lov, at en forfatter har udgivet en ny bog, at borgere demonstrerer, at kirken holder basar, at en musikgruppe optræder, at en krig bryder ud o.s.v.

I mange tilfælde har sagerne været omtalt før, men artiklen eller indslaget fortæller om den seneste udvikling. I praksis dækker nyhedsmedierne nogle sager uger, måneder og år. I mange årtier har læserne, lytterne og seerne f.eks. løbende hørt om konflikterne i Mellemøsten. De kender konfliktens hovedpersoner på samme måde, som man kender hovedpersonerne i roman, og den endeløse række af nyhedsindslag eller avisartikler om emnet får let karakter af en føljeton. De enkelte nyhedsindslag fortæller normalt ikke hele baggrunden for konflikten, men kun det nyeste. Det aktuelle, der er sket siden sidste nyhedsudsendelse eller gårsdagens avis.

Aktualitet kan imidlertid også forstås som emner, der er oppe i tiden. Hver tid har sine emner på samfundets dagsorden. Det er emner, som griber dybt ind i samfundet, og som sætter sit præg på mode, litteratur, musik og uddannelser. Disse emner afspejler sig naturligvis kraftigt i medierne, som både skriver om selve debatten og dækker begivenheder i relation til den. Ofte kan en journalist knytte an til sådanne emner og dermed bevidst gøre sin artikel aktuel, selv om emnet måske ikke i sig selv er aktuelt.

Dette kan også forstås mere snævert, idet journalisten bevidst kan knytte an til en aktuelt begivenhed. Når f.eks. kongefamilien besøger Grønland, er det lettere at få trykt artikler om grønlandske emner, end det ellers er. Når journalisterne fokuserer på en skandale, en krig eller en ulykke falder lyset også på mange historier, som ellers ikke ville finde vej til spalterne eller til en nyhedsudsendelse. Hvis journalister forstår at knytte an til sådanne store begivenheder, vil deres historier blive opfattet som vinkler på hovedhistorien.

Et amerikansk forskerhold hængte for nogle år siden mikrofoner op i redaktionslokalerne på en lang række aviser. De ville høre, hvilke argumenter journalisterne bruger, når de skal sælge en historie til forsiden. Og de fandt, at historierne lettere finder vej til forsiden, hvis den knytter sig til en allerede kendt historie:

”One strong trend is that stories are more likely to be chosen for the front page – with little argument – if they are part of a recent ongoing story. News themes, in other words, like individuals, have a history.”¹²

På de fleste redaktioner findes en oversigt over kommende begivenheder og enhver seriøs journalist har gjort notater i sin kalender om artikler, der skal skrives på et bestemt tidspunkt¹³. Selv om man kan forudse begivenhederne, er de først aktuelle senere. F.eks. ved vi på forhånd, at juletræet tændes på Rådhuspladsen hvert år ved starten af julemåneden, og i hele december er artikler om

¹² Se Anne E. Reisner : ”The News Conference : How Daily Newspaper Editors Construct The Front Page”, Journalism Quarterly, Winter 1992, 69 / 4, s. 971-985. Galtung og Ruges 7. kriterium lyder i øvrigt i dansk oversættelse : ”Når noget er optaget på nyhedsdagsordenen, forbliver det der et stykke tid, selv om intensiteten er taget af udviklingen.”

¹³ Galtung og Ruges 5. kriterium lyder i dansk oversættelse: ”Jo mere vi forventer en begivenhed, des større er chancen for, at journalisterne får øje på den.”

juletræer, hjemløses jul, gavemøde og Bethlehem aktuelle. I maj kan vi forvente artikler om bøger, i juni om studenter, i juli om søgningen til universitetsstudier o.s.v. Dertil kommer planlagte begivenheder i stil med ”Middelalderåret” eller menneskerettighedskonferencer, hvor journalister i en begrænset periode kan sælge oplysende artikler om historiske forhold eller levevilkår i andre lande. Historier, som pludselig bliver aktuelle ved at blive knyttet til en planlagt begivenhed.

Af særlig betydning for journalister har tidspunkterne for sagsbehandling hos den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt, fordi pressen ofte skriver historier i takt med, at en sag bevæger sig gennem systemet. F.eks. skriver aviserne, når der er begået en forbrydelse, når forbryderen anholdes, når han stilles for en domstol, når han får dom o.s.v. Mark Fishman fulgte nogle journalister på en Californisk avis og konkluderede bl.a.:

”In this study we have seen that reporters confront a bureaucratically constructed universe which defines the following things for them: (...) 5. The permissible times at which events may be reported (i.e. news pegs).”¹⁴

Medierne udgives med forskellige intervaller, og derfor er det også forskelligt, hvad der er en nyhed. Galtung og Ruge fandt, at jo mere begivenhedens frekvens stemmer overens med mediets, desdo mere sandsynligt er det, at mediet vælger at bringe den.

I et dagblad kan vi typisk læse, hvad der er sket af nyt inden for det sidste døgn. Hver dag får man et nyt afsnit af en række igangværende historier, f.eks. de politiske forhandlinger om finansloven eller krigen i Mellemøsten. Og nye historier, som vil blive fulgt op senere, introduceres. Hvis man ikke læser avis eller på anden måde får nyheder i nogle uger, kan det være svært at forstå debatten, når man starter igen. På samme måde, som det kan være svært at falde ind i en tv-serie, hvis man har mistet nogle afsnit.

De elektroniske medier sender nyhedsudsendelser flere gange i timen. Også her ser man, at historier følges op fra time til time med nye udtalelser og nye vinkler på emnet. For journalisten betyder det mindre tid til at researche og analysere en historie. Ofte refereres en ny udtalelse i en sag eller en begivenhed, som lige har fundet sted. Lytterne og seerne har sjældent tid til at høre eller se alle nyhedsudsendelserne, så de får kun brudstykker af debatten. De hyppige deadlines har altså konsekvenser for såvel journalisternes rolle som for den demokratiske debat.¹⁵

Internettet er den hurtigste vej til det nyeste nye om de emner, som vælgerne vil vide noget om. Til gengæld er nettet så uoverskueligt, at det kan være svært at orientere sig i samfundsdebatten. I årtier skrev Dagbladet Politiken hver dag på forsiden en lille vejledning i, hvad samfundsdebatten handlede om den dag. For eksempel søndag d. 5. juni 1927 :

”Hvad taler man om i Dag:

Cornelius Petersen som pengefabrikant og om den nye Atlanterhavsflyvning”

En sådan vejledning får man ikke i dag, men mens dagbladene stadig forsøger at give et overblik, er det i praksis en illusion på nettet, hvor enhver søger sit eget i et overvældende udbud, og billedet af verden bliver fragmenteret.

¹⁴ Se Mark Fishman: ”Manufacturing the News”, University Texas Press, 1980, s. 134.

¹⁵ Se også Stig Hjarvad : ”Live – om tid og rum i TV-nyheder”. Mediekultur nr. 19, 1992.

En ugeavis eller et ugentligt magasinprogram i radio eller på TV kan tillade sig at betragte de sidste syv dages begivenheder som aktuelle, men som oftest må de researche og analysere mere for at kunne tilbyde læserne en ny vinkel. Månedsmagasiner er i endnu højere grad henvist til at beskæftige sig med tidsaktuelle emner, fordi konkrete begivenheder allerede har været omtalt. Vil de være med i nyhedsstrømmen, stiller det meget høje krav til undersøgende journalistik.

Lad os vende tilbage til vor lagkagemodel. Som det fremgik kunne nyhedskriterierne komme til udtryk i form af emnevalg, research eller formidling. Det gælder også for aktualitet:

Emne: Journalisten kan vælge at fortælle om en konkret begivenhed, som lige er sket eller lige skal ske. Tilpasset mediets udgivelsesfrekvens. F.eks. : Nato har lige smidt bomber over Balkan, eller i aftes var der generalforsamling i landboforeningen eller Nyrup truer nu med indgreb i pensionerne.

Research : Hvis journalisten skriver om et emne, der ikke i sig selv er aktuelt, kan han sørge for at gøre historien aktuel gennem kildevalg og andre researchelementer. F.eks. kan en generel artikel om psykologtests ved ansættelser gøres aktuel ved at snakke med virksomheder, som netop nu søger folk, og med ansøgere, som netop nu gennemgår sådanne tests. En artikel om EU's tilskudsordninger kan gøre aktuel gennem en analyse som viser, at helt nye grupper kan få glæde af ordningerne eller, at de her og nu er uhensigtsmæssige, selv om de tidligere har fungeret godt. Hvis emnet i sig selv er aktuelt, kan denne dimension styrkes ved at indhente researchmateriale på stedet for begivenheden.

Formidling: Hvis hverken emne eller research i sig selv gør historien aktuel, kan journalisten bevidst gøre historien aktuel via sin formidling. F.eks. kan en artikel om Bibelens tekster, klassisk børneopdragelse, sygdomme eller planternes vækstforhold gøres aktuel med en kort henvisning i indledningen til f.eks. en aktuel film, en årstidsfest, tøjmoden, malerkunsten, kongefamilien netop nu eller en aktuel politisk debat. Alt efter, hvad emnet inspirerer til. Hvis emnet er aktuelt, kan formidlingen understøtte dette ved hjælp af støtteord som "netop nu", "udviklingen går stærkt", "hastigt voksende". Desuden styrkes oplevelsen af aktualitet af direkte udsendelser i de elektroniske medier.

Væsentlighed

Det er i almindelighed vanskeligt at definere, hvad der er væsentligt, men når det gælder journalistik, kan vi på baggrund af vor viden om pressens normative funktion definere det væsentlige i forhold til samfundet på flg. måde:

"Væsentlighedskriteriet relaterer sig til meddelelser om og diskussion af trusler mod eller ændringer i strukturen i det samfund eller den institution, som læseren, lytteren eller seeren tilhører.

Væsentlighedskriteriet relaterer sig kun indirekte til læseren, lytteren eller seeren, nemlig i dennes egenskab af medlem af samfundet / institutionen.

Derfor er interesser, som alene tilhører privatlivet, ikke omfattet af væsentlighedskriteriet.

Nyhedsudvælgelsen kan være forskellig fra medium til medium, fordi medierne dækker forskellige samfund/ institutioner.

Jo større truslen eller ændringen er i forhold til det relevante samfund, jo mere væsentlig er nyheden.

Denne størrelse kommer til udtryk i, at den berører mange mennesker / store værdier,

eller i, at den er principiel derved, at den berører strukturens grænser og holdbarheden af samfundets / institutionens værdinormer.”

”Samfund” skal her forstås bredt. Vi er alle en del af verdenssamfundet. Vor læser er desuden med i EU og det danske samfund. Hun er måske tilsluttet et kirkesamfund, et spejdersamfund og et lokalsamfund. Ordet ”samfund” omfatter her desuden virksomheder og organisationer.

Det er altså ifølge ovennævnte definition væsentligt, hvis læserens arbejdsplads skal omstruktureres. Men det er ikke væsentligt, hvis andre arbejdspladser skal omstruktureres, med mindre det påvirker læserens arbejdsplads. Det er væsentligt, hvis havet løber over digerne i læserens by, fordi det udgør en trussel, mens det ikke er væsentligt ud fra ovennævnte definition, hvis vandet løber over digerne i Kina, Angola eller Chile, med mindre det får indflydelse på læseren. Verdenssamfundets menneskerettigheder er væsentlige, fordi vor læser er en del af verdenssamfundet, mens menneskerettighederne i Zambia eller på Påskeøerne ikke i sig selv er væsentlige ud fra denne definition.

Hvis jeg er redaktør af et spejderblad, er det en væsentlig historie, hvis spejderne ikke længere må sove i telt og gå med uniform. Den historie er ikke væsentlig, hvis jeg er redaktør af en personaleavis på et skibsværft.

Selv om væsentlighedskriteriet afspejler læserens plads i samfundet, er det ikke alt lokalt, som er væsentligt. En historie er kun væsentlig, hvis den handler om, hvordan vi indretter samfundet – herunder samfundets normer og værdier. Eller om, hvad der truer samfundets struktur på godt og ondt.

Tager vi offentlighedsmodellen ¹⁶, så relaterer væsentlighedskriteriet sig primært til den politiske offentlighed. Det er her, borgerne beskæftiger sig med, hvordan samfundet skal indrettes : Hvordan vi skal behandle vore unge og gamle ? Hvor der skal bygges veje ? Hvornår vi vil kaste bomber ? Hvor meget virksomheder må forurene ? Hvem der skal have forældremyndighed over børn ? Eller have førsteret til en operation ? O.s.v.

Borgerlig offentlighed:

	Samfundet	Staten
Privat område	Offentlighed som område	Statsapparatet
Intimsfæren Religion, følelser, Familie, sex.	Kulturel offentlighed Kunst, litteratur, Religiøs forkyndelse	
Socialsfæren Privatøkonomi, Arbejdspladser, butikker	Politisk offentlighed Politik, samfundsøkonomi, sociale forhold	

¹⁶ En mere udførlig model findes bl.a. i Lars Hedegaard og Jørgen Lerche Nielsen : ”Temaer til tiden”, s. 117. Jürgen Habermas’ oprindelige grundmodel for den borgerlige offentlighed i det 18. årh. er i hans bog : ”Borgerlighedens framvekst og forfall”, Fremad, 1975, s. 27.

Når vi taler om, at en historie er væsentlig, handler den altså på en eller anden måde om, hvordan vi indretter samfundet i bred forstand. Og også dette kriterium kan komme til udtryk på forskellig måde:

Emne: En historie kan i sig selv være væsentlig. F.eks. et indslag, der lægger op til debat om, hvem der skal have førsteret til lægehjælp ? Indslag om krig eller terror, som truer vort liv. Referater fra byrådsmøder eller principielle retssager.

Research : Hvis historien ikke i sig selv er væsentlig, kan journalisten researche historien, så den indgår i en mere principiel debat om samfundet. En fest til fordel for flygtninge er f.eks. ikke i sig selv væsentlig, men historien kan blive det, hvis journalisten fortæller om baggrunden for flygtningestrømmen samt om, hvordan hele verden samler penge ind til formålet, og hvad pengene skal bruges til. Et tyveri af EDB fra en mindre virksomhed er ikke i sig selv en væsentlig historie, men journalisten kan gøre historien væsentlig ved at fortælle om omfanget af den slags tyverier og hvad, man evt. kan gøre for at bremse dem.

Formidling: Journalisten kan signalere væsentlighed ved at skrive sagligt og tilstræbt objektivt, ved på en fair måde at referere argumenter, der belyser emnet fra flere forskellige sider samt ved i formidlingen at lægge vægt på facts, logisk analyse og eksplicite holdninger.

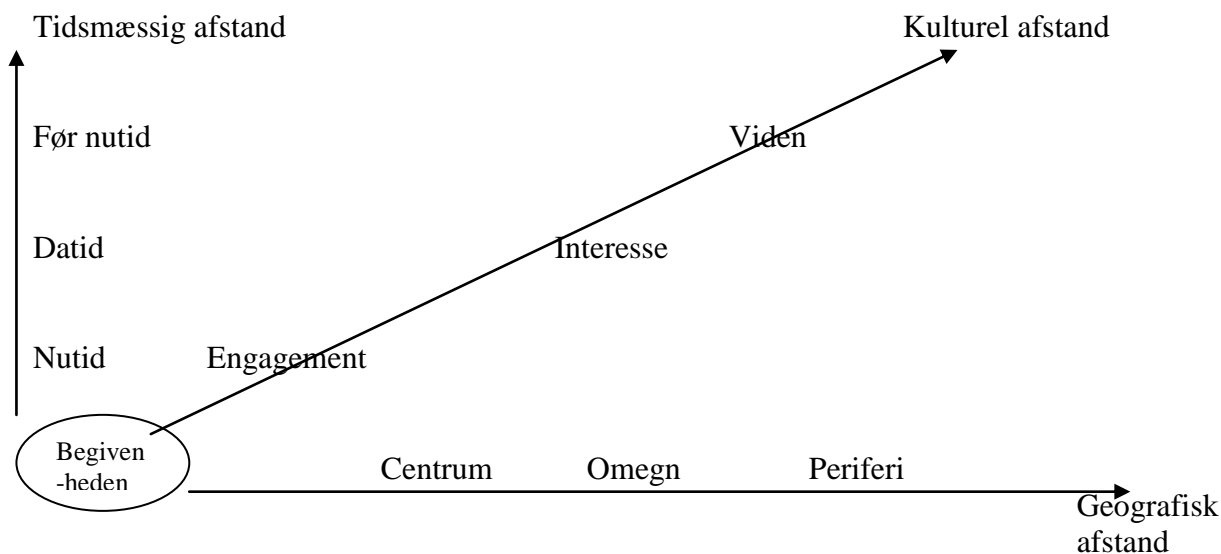
Identifikation

Mennesker vil normalt helst læse nyheder, som har betydning for dem selv eller deres eget liv. Det er derfor også naturligt for de fleste journalister at relatere deres historie til læserne, lytterne eller seerne. Identifikation er den nyhedskvalitet, som sikrer relationen til læserne, lytterne og seerne. Desuden tjener identifikation demokratiet ved at formidle forståelse for det enkelte medmenneske og for de værdier, der binder et givent samfund sammen.

Emnet kan være direkte relevant for læserne, lytterne eller seerne. Det er f.eks. alle de historier, som fortæller os, hvad vi skal betale i skat, hvor vi kan blive behandlet for en sygdom, hvor vi kan tage hen i ferien, hvordan vi skal sætte håret, hvordan sovsen skal laves, hvordan vi taber os eller hvordan vi får job i EU-administrationen. En del af disse historier har karakter af ”nyttige nyheder”, hvor læserne, lytterne og seerne direkte bliver vejledt i, hvordan de takler en situation.

Læsere interesserer sig desuden for sine nære omgivelser. Det være sig naboer, kolleger på arbejdspladsen og klubkammerater. Jo nærmere geografisk, kulturelt og tidsmæssigt, jo bedre. Det har Henk Prakke illustreret på flg. måde¹⁷:

¹⁷ Her gengivet i modereret form fra Erik Lund : ”Redaktionsprocesser i TV”, Institut for Presseforskning, 1974, s. 24 – 26.

Hvis der opføres en usædvanlig god koncert i vores by i denne uge, vil vi måske forsøge at gå til den. Vi engagerer os altså. Hvis en kendt musikgruppe fik særlig stor succes med en koncert i Bruxelles i sidste uge vil vi måske gerne læse det i avisen, så vi kan følge med i, hvad der sker inden for kulturlivet. Vi er interesserede. Men at der før vor tidsregning blev spillet koncerter på fremmedartede musikinstrumenter i det nordlige Kina er noget, de fleste i bedste fald vil læse om i forbindelse med et studium på Universitetet. Det er en viden, der ikke umiddelbart engagerer os, med mindre der er en anden forbindelse til vort aktuelle liv.¹⁸

Med Internet, mobiltelefoner og direkte tv fra alle verdens brændpunkter, er især den kulturelle nærhed blevet mere betydningsfuld. Vi søger kontakt med folk, der interesserer sig for de samme ting, som vi. Uanset hvor i verden, de er.

Direktøren for Det danske center for Menneskerettigheder Morten Kjærum sagde således engang i et tv-interview: ”Jeg har da mere til fælles med en iransk intellektuel end med en fisker fra Hanstholm.” Og Fiskeskipper Thorkild Førby fra Hanstholm svarede senere i Weekendavisen : ”Kløften mellem håndens arbejdere, og dem, der ikke har håndens arbejde, den bliver større og større. Kløften mellem dem, der er ude og fungere enten som fiskere eller tømmersvende eller hvad de nu er, og så den jungle af papirer, der kommer fra den anden side, den afstand bliver større og større i Danmark. Og jeg er lige ved at tro, at jeg har mere til fælles med en iransk fisker end med folk i København.”

Det er indlysende, at journalister må skrive og fortælle om de ting, der interesserer deres læsere lyttere og seere. En journalist må altså ved ansættelse på lokalredaktionen i Hanstholm give sig i kast med at snakke med lokalbefolkningen om fisk og frygten for at dø på havet, selv om det er milevidt fra journalistens egen kulturelle base i Roskilde, Odense eller Århus. De fleste fiskere er bedøvende lige glade med diskurser og semiotik, men vil gerne læse om EU’s planer for fiskeriet og konkurrenternes snyd. Og så vil de gerne høre eller læse om de intellektuelle, der bor i området og

¹⁸ Galtung og Ruges 4. kriterium lyder i dansk oversættelse: Jo mere meningsfyldt meddelelsen er, desdo mere sandsynligt er det, at den vil blive opfattet som værd at lytte til. (kulturel nærhed eller relevans).

sætter deres præg på samfundet, f.eks. læger, præster, skolelærere, økonomer, havekasperter og skibsiingeniører.

Den franske Sociolog Michel Engmann siger, at vi ikke lever i en hel verden – en global landsby, hvor vi kan forholde sig til hinanden alle sammen – men i en lang række subkulturer. Han sammenligner verden med et karneval, hvor nogen har smidt konfetti på gulvet. Hvert stykke konfetti repræsenterer en livsverden. Vi kan frit vælge at stille os på et af disse stykker konfetti og leve os ind i den livsverden og betragte resten af verden derfra. Og når vi bliver træt af det, kan vi også skifte til et andet konfettistykke. Lige som journalisten i løbet af sin karriere skifter fra at skrive om en by til at skrive om en anden eller fra at skrive om et stofområde til at skrive om et andet¹⁹.

En journalist starter måske med at arbejde på lokalredaktionen i Varde for et regionalt dagblad, bliver så kriminalreporter for hele Jylland for en frokostavis, fortsætter som børsanalytiker på en landsdækkende morgenavis, bliver tv-journalist på en regional station på Fyn o.s.v. Læserne i Varde har kun én fælles interesse, nemlig hvad der sker i byen og dens nærmeste opland. Altså geografisk nærhed. Læserne af børsanalyserne interesserer sig geografisk set for hele verden, men kun for de forhold, som har indflydelse på børshandlen. Altså et snævert kulturelt område. En stor del af borgerne i Varde holder en lokal avis, der dækker det nære geografiske område, og en lille del af dem holder også en specialavis om børsforhold.

Set i international sammenhæng er Danmark vort lokalområde²⁰. Fjerne egne bliver nærværende, når den danske kongefamilie kommer på besøg, og mange af nutidens nationale kampe udkæmpes på fodboldbanen eller håndboldstadium. Danskernes interesse for at høre om internationale konkurrencer inden for fodbold, håndbold, svømning, tennis eller cykelsport stiger markant i perioder, hvor vore idrætsfolk får hængt guldmedaljer omkring halsen. At dømmes efter omfanget af medieomtale.

Kongelige og kendte er på samme måde en del af vort fælles liv²¹. Vi føler, at vi kender dem, og vi identificerer os med dem. Næsten al omtale af de kongelige handler i dag om glæder og konflikter, som vi kender fra vort eget liv : Forelskelse, forlovelse, bryllup, rejser, graviditet, børn, sorg, sygdom, død, begravelse o.s.v. Deres bryllupper er flottere, deres rejser mere eksotiske, deres børn mere velklædte, men vi har jo lov at drømme. Den engelske prinsesse Diana optrådte dagligt i aviser og ugeblade verden over, og da hun blev dræbt ved en trafikulykke i Paris i 1997 blev begravelsen sendt som direkte tv til mange millioner seere. Professor Jørn Lund forklarede det således:

”(....) det er da åbenbart, at prinsessen var en identifikationsfigur for mange mennesker, en moderne mytologisk skikkelse, iklædt kød og blod. Hun havde en vis folkelighed over sig, kombineret med penge og magt. Tidligere har vi fået identifikationsbehovet dækket gennem folkeeventyrene.”²²

¹⁹ Se Jacob Jonia: ”Kulturens Karneval”, Weekendavisen 11. – 17. august 1995 samt ”Centrum kan ikke holde”, Weekendavisen 30. dec. 1994.

²⁰ Galtung og Ruges 8. kriterium lyder i dansk oversættelse: ”Indenrigsnyhedernes tærskelværdi er mindre end udenrigsnyhedernes.”

²¹ Galtung og Ruges 10, kriterium lyder i dansk oversættelse: ”Jo mere begivenheden vedrører elitepersoner, desdo mere sandsynligt er det, at den bliver en nyhed.”

²² Se Ole Schierbeck : ”Reaktion med mentale sørgerande”, Politiken, 2. sept. 1997, 2. sektion, forsiden.

Identifikation handler altså nok så meget om at påvirke læsernes, lytternes og seernes følelser. Mange historier om erotik og vold – evt. kombineret med børn og dyr – sælger primært, fordi de vækker følelser.

Historier om væsentlige samfundsforhold kan gøres nærværende for læserne, lytterne og seerne gennem eksempler, hvor man viser, hvad konsekvenserne er for forskellige typer af borgere. Hvis regeringen f.eks. vil foreslå at fjerne alle boligtilskud og rentefradrag, hvem vil det så ramme? Journalisten kan f.eks. finde to almindelige lejere med forskellige forhold og belyse konsekvenserne for dem: En enlig mor med to børn og en beskeden indtægt, og et vellønnet ægtepar med et barn? Tanken er, at læseren, lytteren eller seeren skal kunne identificere sig med en af dem, og derigennem få en fornemmelse af, hvad lovforslaget vil betyde for ham selv.

Hvis journalister vil skrive om fjerne egne af verden, er det en god idé at finde danske kilder. Zimbabwe bliver lige så mere nærværende for læserne i Ålborg, når en nordjyde fortæller, hvorfor han byggede sin nye fabrik i Harare. Hvis der er uroligheder på Balkan vil vi gerne have en øjenvidneberetning fra en dansker på stedet. Hvis vi skriver om forholdene for kaffebønder i Columbia øger det interessen, når historien knyttes direkte til kaffehandleren i Danmark.

Hvis hverken emnet eller researchen er nærværende for læseren, lytteren eller seeren, kan journalisten skabe identifikation ved at fortælle sin historie konkret, detaljeret og på en måde, som vækker følelser, sympati eller antipati²³. Ugebladene har mange historier om almindelige folks livshistorie. Ofte hører man journalister sige, at ethvert menneskes liv er en roman. Det gælder bare om at skrive den.

Synshøjden har stor betydning for identifikationsmulighederne. Da Golfkrigen startede i 1993 viste flere tv-stationer et interview med en amerikansk pilot, som beskrev bombardementerne over Bagdad ved hjælp af ord som ”juletræslys” og ”fyrværkeri”. Fra luften kunne man ikke se de sårede, blodet, gråden. Omvendt under Vietnamkrigen, hvor vi bl.a. så billeder af nøgne børn, der styrtede ud fra brændende landsbyer med frygten lysende i ansigtet, og så mennesker blive henrettet for åben skærm.

Sognepræst Leif Vestergaard, Århus, beskrev engang forskellen i en prædiken på denne måde:

”For nylig læste jeg om filmen den tredje mand. Filmen, der foregår efter Hitlers sammenbrud, skildrer sortbørshandlens eldorado i Wien. Alt sælges på det sorte marked – også penicillin – men vel at mærke forfalsket, fortyndet penicilin. Når det bruges på mennesker, ødelægger man deres hjerner – hvis de overhovedet overlever. En forfatter er kommet fra England til Wien for at møde sin gamle ven. Men der sker pludselig mystiske ting med voldsomme drab dér, hvor forfatteren søger sin ven. Vennen angives at være myrdet – men han er blot gået under jorden. Og det viser sig, at det er ham, der står bag salget af den fortyndede penicillin med de frygtelige skadevirkninger. På et tidspunkt mødes de to. Den mystiske tredje mand inviterer forfatteren på en tur i en ballongynge. Og da de er kommet op i højden, og ikke kan komme højere, standser den tredje mand ballongynge.

Her hænger de oppe i luften og kikker ud over markedspladsen. Forfatteren spørger bittert og hadefuldt sine gamle skolekammerat, hvordan man kan sætte mennesker så lavt i værdi, at man kan handle med menneskeliv, sådan som kammeraten gør?

²³ Se Torsten Thurén: ”Reportaget, formen och verkligheten”, Nordisk konference for massemedieforskning, Reykjavik, august 1991.

Under ballongyngen er bilerne bittesmå tændstiksæsker, og menneskene dernede er bare små prikker. Den tredje mand beder forfatteren kikke ned. Hvad ser han ?
Små prikker mindre end myrer. Vil det generer ham det mindste, hvis én af disse små prikker forsvinder ? Angår det ham – hvis han skal være helt ærlig ? Hvilken betydning har mennesket, en lille myre nede på jorden, i en myretue af viljer og drifter og tom travlhed ? Ingen – set her oppe fra ballongyngen. I filmen er det en meget overbevisende, men også meget dæmonisk scene.
I filmen kom forfatteren et øjeblik i tvivl : Var det ham ikke – hånden på hjertet – ligegyldigt, om en lille sort prik dernede i dybet forsvandt ? Hvad betød det for ham ?
Men så så han den børneafdeling for sig, som han havde fået forevist. Huskede ansigterne på de børn, der havde fået den falske penicillin. Så i nærbilleder skaderne af det, hans ven havde tjent store penge på, og han kom i tanke om, at det var djævlens, der havde vist ham jordens riger.”

Hele den demokratiske tankegang, herunder ytrings- og informationsfriheden, bygger på en respekt for det enkelte menneske. Demokrati og pressefrihed bliver meningsløse begreber, hvis vi gør mennesker til brikker eller masser, og som kriterium er derfor også identifikation knyttet til pressens normative rolle i forhold til demokratiet.

Når journalisten fortæller detaljeret om mennesker og miljøer fjernt fra sine læsers hverdag, kan han eller hun skabe mulighed for forståelse. Ved detaljeret at beskrive livet for såvel en katolsk som en protestantisk familie i Nordirland, kan journalisten f.eks. give sine læsere, lyttere og seere forståelsen for begge parter og dermed forståelse for, at konflikten ikke kan løses med et pennestrøg.

Denne evne til at vække sympati og antipati er måske journalistens stærkeste våben, og som andre magtmidler skal det anvendes med forsigtighed og eftertanke.

Emne : Historien har direkte betydning for læseren, lytteren og seeren eller handler om nære forhold og følelser. Nyttejournalistik : Sådan kan **du** bruge denne nye lov !

Research : Konsekvenshistorier og kilder, som læseren, lytteren eller seeren kan identificere sig med.

Formidling : Skrive konkret og detaljeret, så det giver mulighed for indlevelse. Fokuserer på personer, personlige relationer, subjektive oplevelser, følelser, holdninger, perception. Virkemidler fra litteraturen, herunder berettermodellen, new journalism, reportageformen, dramatisk nutid.

Konflikt

Når noget skal ændres, vil der være forskellig opfattelse af tingene. Derfor vil alle væsentlige historier også være konfliktfyldte. En godt researchet historie eller følgeton indeholder derfor også – næsten altid – en konflikt. En af pressens roller i forhold til demokratiet er netop at skabe forum for diskussion og dermed også mulighed for at løse konflikter ved hjælp af argumenter i stedet for ved hjælp af vold.

Elitepersoner fortæller ofte om dengang de blev kontaktet af en journalist, som ville høre deres mening om et emne, men som undlod at bringe deres synspunkt, fordi de ikke havde sagt det, som journalisten forventede. F.eks. skriver den fremtrædende danske konservative politiker Per Stig Møller:

”Ofte har en journalist en forudfattet mening, vedkommende vil have en politiker til at overtage. I pressekrede kaldes det ”at finde en *singing bird*”. Siger politikerne ikke, hvad journalisten vil høre, bringes svaret slet ikke”.²⁴

Herefter forventes alle at ryste på hovedet af pressen, og selvfølgelig er det ikke pressens opgave at påtvinge politikere en mening. Men set fra journalistens side er det måske heller ikke hensigten. Motivet kan være et ganske andet, nemlig at bringe konflikter og modsætninger frem og dermed varetage en demokratisk opgave. Netop for at løse den demokratiske rolle som medium til behandling af konflikter, skal journalisten jo finde repræsentanter, som kan argumentere for de forskellige synspunkter. Og så giver det ikke altid mening at bringe udtalelser fra flere kilder – f.eks. flere politikere – som har samme holdning.

Hvis pressen vil give borgerne mulighed for at deltage ansvarligt i demokratiet, må historierne desuden fortælles på en måde, så det er helt klart, hvad parterne er uenige om.

Konflikter opfattes ofte som negative. Men i virkeligheden kan samfundet næppe udvikle sig uden løbende konflikter. Derfor kan man vælge at opfatte konflikter som noget positivt, og pressen kan hjælpe med at konflikter håndteres konstruktivt. Harald Aas fandt da også, at der er betydelig større interesse for artikler med konflikter end uden²⁵, og Svein Bruås fandt ved en analyse af dækningen af fire sager, at det var vigtigt for journalisterne, at lade begge eller alle parter komme til orde²⁶.

De mennesker, som er i konflikt, har jo som udgangspunkt en fælles interesse i emnet. Men de kan have fælles opfattelse af : Mål, middel, perception og fordeling.

Nogle konflikter handler om mål. F.eks. om EU skal udvikle sig til en føderation eller skal være et samarbejde mellem suveræne stater.

Andre konflikter handler om midlerne til at nå målet. F.eks. ønsker vi alle, at vore studerende bliver dygtige, men vi er uenige om, hvordan de bliver det.

Der er konflikter, som skyldes, at vi ser tingene fra forskelligt perspektiv. F.eks. er indvandrere ofte en økonomisk belastning for vestlige samfund, og vi straffer menneskesmuglere, som vi opfatter som forbrydere. Men set fra flygtningenes side, er de samme mennesker måske helte.

Mange konflikter handler om fordeling af goderne i samfundet. F.eks. finanslovsforhandlinger, overenskomstforhandlinger, kommunale besparelser og prioritering af sygehusenes arbejde.

Ingen af disse konflikter er i sig selv dårlige. De skal være der i et demokratisk samfund. En norsk organisationsmodel siger, at konflikter i organisationer kan opstå ad to veje²⁷ :

- 1) Uenighed kombineret med afhængighed.
- 2) Ulighed kombineret med afhængighed.

²⁴ Se Per Stig Møller: ”Magt og afmagt – Bemærkninger om magtens teori og praksis”, Høst og Søn, 1998, s. 142.

²⁵ Se Harald Aas : ”Kommersialisering og medievridding i Dagbladet”, Universitetet i Oslo, 1987.

²⁶ Se Svein Bruås : ”Et bidrag til forståelse av konflikt som nyhedskriterium”, Volda, Norge, 1991.

²⁷ Se Odd Nordhaug m.fl. : ”Strategisk personaleledelse – Menneskelige ressourser i omstilling”, Bergen, 1993, s. 236.

Vi møder disse grundtyper i pressen.

Den første støder vi på, når f.eks. naturfredningsfolk er uenige med naturfolk på Grønland om, hvordan naturfolkene må benytte naturen. Eller to partier er uenige om finansloven. Denne type konflikter er den mest berigende. Konflikterne handler om, hvordan samfundet skal indrettes. Pressen er medspiller i demokratiet.

Men den anden type er nok så vigtig. Det er nemlig her, vi møder pressen som vagthunden, der beskytter de små mod overgreb fra magthaverne. F.eks. patienten over for lægen, den sigtede over for domstolene, medarbejderen over for virksomheden og borgeren over for skattevæsenet.²⁸

Emne : Der kan i sig selv være en konflikt, f.eks. en krig, en sportskamp, en strejke eller en akademisk diskussion.

Research : Journalisten kan selv opsøge divergerende synspunkter på et emne.

Formidling : Journalisten kan i sin formidling tydeliggøre konflikten og de forskellige parter synspunkter. Han kan også bruge et sprog, som henter udtryk fra krige og sportskampe.

Nyhedsværdi

Generelt gælder, at journalister kan arbejde med de fem kriterier på tre forskellige niveauer i arbejdsprocessen: Valg af emne, research og / eller formidling. Det vil jeg illustrere med nedenstående figur.

”Lagkagemodellen”:

Nyheds-kriterium Lag i produktet	Sensation	Aktualitet	Væsentlighed	Identifikation	Konflikt
Emne					
Researchmateriale					
Formidling					

I den enkelte artikel eller indslag kan de fem kriterier komme til udtryk enten i emnevalg, researchmateriale eller formidling, men naturligtvis også på alle tre områder.

²⁸ Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har gentagne gange givet udtryk for, at pressen har en vital rolle som offentlighedens vagthund, bl.a. sagerne The Sunday Times mod UK (dom 26. april 1979) og Lingens mod Østrig (dom 8. juli 1986).

Ofte vil artikler kun have to eller tre dimensioner repræsenteret, f.eks. væsentlighed, aktualitet og konflikt eller identifikation og aktualitet. I nogle tilfælde indgår artiklen eller tv-indslaget i en større sammenhæng, hvor andre artikler og indslag belyser emnet og hvor andre dimensioner derved bliver repræsenteret. Men journalisters arbejdsrutiner, kildenet og tidspres har også stor betydning for, hvordan historierne i praksis bliver. I hverdagen er der ikke altid tid til at søge baggrundsinformationer eller til at finde en case.

Journaliststuderende kan bruge modellerne i dette papir, når de skal skrive en artikel om et emne. Men man kan naturligvis også gå baglæns, d.v.s. bruge modellen til at vurdere færdige artikler. Det vil jeg give et par eksempler på. Jeg vil bruge de ovennævnte kriterier for bedømmelsen af de fem dimensioner, men vurderingen må naturligvis i et vist omfang være subjektiv.

EXPO 99: Det første skridt

Vedlagt en artikel skrevet af journalist Jan Lund, Morgenavisen Jyllands-Posten. Den blev trykt i avisens "Ehvervs-magasinet" 19. maj 1999 sammen med to større artikler om Kinas samhandel med Europa og USA samt om en mulig optagelse i WTO. Af praktiske grunde har jeg kun medtaget den ene artikel.

Nyheds-kriterium Lag i produktet	Sensation	Aktualitet	Væsentlighed	Identifikation	Konflikt
Emne	Verdensudstilling i Kina, som plejer at være lukket. Flere kinesere end ellers ser danske varer.	Aktuel udstilling.		Dansk, Odense, H.C. Andersen, Prins Joachim, Danmarks dag, Tivoli Garden, Den Kongelige Ballet.	
Researchmateriale		Interview og reportage fra stedet for begivenheden.	Linje 43-46 og 93-120: Danmark vil få glæde af gode relationer til Kina, herunder øget eksport. For læseren kan det betyde flere jobmuligheder.	Interview med dansk Handelsråd om Danmarks interesser.	Linje 91-95: Underforstået konflikt mellem Kina og de lande, som ikke deltager. Trussel om fald i eksport, hvis vi ikke samarbejder - linje 115.
Formidling	Linje 9 "på mange måder usædvanlig", linje 10 "første gang", linje 26: "Flere kinesere end nogensinde", linje 88 "noget usædvanligt"	Linje 39 "hastigt voksende" Linje 37 "trækker dagligt"	Linje 89 – 120 understreger de væsentlige elementer i historien.	Linje 1-7	

Modellen her viser, hvordan jeg ud fra et subjektivt skøn vurderer, at Jan Lunds artikel afspejler de fem nyhedskriterier i henholdsvis emne, researchmateriale og formidling. I dette tilfælde bruger jeg felterne til at fortælle, hvor de pågældende dimensioner udfoldes i artiklen.

Fra Harboøre:

De to artikler fra Harboøre handler om et lille samfund, hvor 14 fiskere er druknet og bliver begravet. Artiklen er ikke vinklet som moderne nyhedsartikler, men de fem nyhedskriterier kommer bl.a. til udtryk i artiklerne på flg. måde:

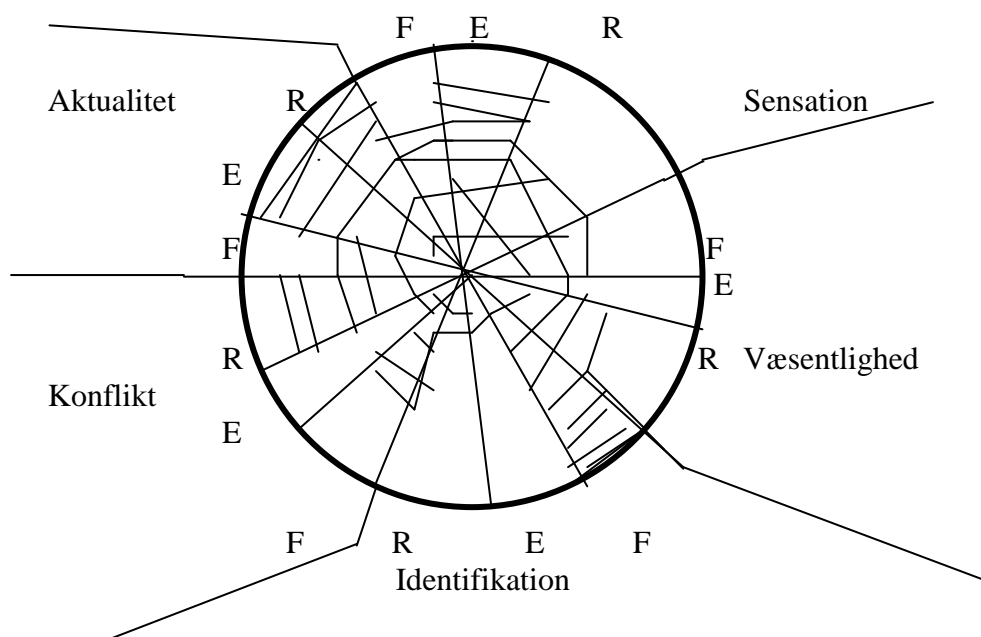
Sensation : Begivenheden er i sig selv opsigtsvækkende. Enkelte steder understreges det uselvfølgerlige sprogligt, f.eks. i linje 76 med ordet ”sjældent”, i linje 85 af ordene ”den eneste”, i linje 155 af sætningen ”Aldrig vil man få se et mere gribende skue”, linje 126 af misforholdet mellem de mange mennesker og den lille kirkegård og linje 50 ”andre steder end på denne kyst ville man dog vistnok ikke kalde disse mænd ugudelige”.

Aktualitet: Begivenheden har lige fundet sted. Aktualiteten udtrykkes sprogligt med ordene ”forleden” i linje 47 og ”i morges” i linje 123.

Væsentlighed: Artiklen problematiserer præstens rolle og dermed strukturen i fiskersamfundet. Den problematik er væsentlig i Harboøre, men fiskersamfundet ligger langt fra de københavnske læsere og forholdene i Harboøre er derfor ikke i sig selv væsentlige for læserne. Cavling signalerer imidlertid, at det principielle i sagen er almen gyldigt, idet han i linje 49 skriver : ”de ”ugudelige”, der her som overalt i verden, er i flertal.” Desuden er det officielle Danmark repræsenteret (linje 130-142), hvilket hæver begivenheden op over det lokale plan.

Identifikation: Artiklen er skrevet, så den giver mulighed for indlevelse. Desuden repræsenteres læseren af journalisten, der selv er københavner, og som borger i Danmark af de kongelige.

Konflikt: Journalisten spiller rollen som vagthund, når han f.eks. i linje 117 peger på, at fiskerne er ”afhængige” af den kritisable præst. Historien opridser en konflikt (linje 100 – 115) mellem præsten og Peter Olsen, som er formand for et bådelaug. Desuden en eksplicit konflikt mellem de hellige og de vantro (linje 40). Og en implicit konflikt mellem på den ene side de medfølede, nemlig prinsesse Marie (linje 208) og det officielle Danmark (linje 130 – 141), og på den anden side den dømmende, nemlig præsten (linje 165-197). Endelig nævnes en konflikt baseret på perception, nemlig om man kan kalde disse mænd for ugudelige (linje 50).

Modellen viser – med al respekt for teknikkenes mangler - hvordan jeg ud fra et subjektivt skøn vurderer, at Henrik Cavlings artikel afspejler de fem journalistiske nyhedskriterier i henholdsvis emne (E), researchmateriale (R) og formidling (F). Jeg har valgt at bruge en skala fra 1-10, hvor 10 er udtryk for maximal styrke. Centrum er 0 og periferi er 10. De skraverede felter er tilfredsstillet i artiklerne, mens de blanke felter kan inspirere journalisten til overvejelser om, hvorvidt artiklen kan forbedres på disse områder.

Udgangspunktet for Henrik Cavlings historier er en begivenhed, nemlig at 14 fiskere er druknet. Den har høj sensationsværdi, og den er helt aktuel. For læserne i København er grundhistorien dog ikke specielt væsentlig, giver ikke umiddelbart mulighed for identifikation og rummer ikke åbenlyse konflikter. Men via sin research finder journalisten konflikter og hæver disse konflikter op fra det lokale til det almene niveau, hvor de også bliver væsentlige for læserne i København. Hans research på stedet fremmer desuden oplevelsen af aktualitet. Endelig formidler han historien på en måde, så læserne kan leve sig ind i fiskerfamiliernes følelser og tage afstand fra præsten.

Resumé af papiret

I dette arbejdsrapport har jeg præsenteret og gennemgået en model til identifikation af de fem normative nyhedskriterier i relation til journalistisk emnevalg, research og formidling. I den forbindelse har jeg foreslået en ny definition af ”væsentlighedskriteriet”, der knytter det snævert til læserens, lytterens og seerens samfund i bred forstand, og foreslået, at begrebet ”sensation” bruges som overordnet betegnelse for det ”uselvfølgerige” i alle dets grader fra det anderledes til det sensationelle. For hvert af de fem kriterier gælder, at de kan være repræsenteret i forskellige grader i den enkelte artikel eller det enkelte indslag.

Herefter har jeg sammenfattet de fem kriterier i ”lagkagemodellen”.

Jeg har påstået, at journalister bevidst kan lægge de fleste nyhedskriterier ind i deres artikler eller indslag via research og formidling, og jeg har givet eksempler på, hvordan det kan gøres.

Desuden har jeg fremsat den hypotese, at de artikler eller indslag, som samlet set scorer højest på de fem parametre : sensation, aktualitet, væsentlighed, identifikation og konflikt, har den højeste nyhedsværdi, og jeg har vist to eksempler på, hvordan ”lagkagemodellen” kan bruges i forbindelse med analyse af journalistiske tekster.

En model forenkler altid virkeligheden. Jeg håber imidlertid, at mine modeller kan tjene som et fælles grundlag for diskussioner om nyhedsværdi i undervisningslokalerne.